

Monikanavajakelun jatkoselvitys

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:20

Monikanavajakelun jatkoselvitys

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:20

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö
KUPO/kulttuuriyksikkö, Tekijänoikeuden tulosalue
Meritullinkatu 10, Helsinki
PL 00023 Valtioneuvosto

www.minedu.fi

Taitto: Tapio Kovero, Yliopistopaino

ISBN 978-952-485-735-2 (PDF)

ISSN 1797-9501 (PDF)

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:20

Julkaisija

Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä

17.6.2009

Monikanavajakelutyöryhmä Viveca Still (pj, opetusministeriö), Mikko Huuskonen (työ- ja elinkeinoministeriö), Ismo Kosonen (liikenne- ja viestintäministeriö), Pekka Pulkkinen (oikeusministeriö), Jorma Waldén (opetusministeriö)		Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
		Toimeksiantaja Opetusministeriö	
		Toimielimen asettamispvm 27.10.2008	Dnro 75/040/2008
Julkaisun nimi Monikanavajakelun jatkoselvitys			
Julkaisun osat Muistio			
Tiivistelmä			
<p>Työryhmän tehtävänä on ollut 1) selvittää, onko muissa maissa esiintynyt monikanavajakeluun liittyviä ongelmia ja miten niitä on siellä ratkaistu, 2) selvittää kansainvälisten sitoumusten asettamat reunaehdot eri ratkaisuvaihtoehdoille, sekä 3) esittää ehdotuksensa mihin toimenpiteisiin tulisi ryhtyä monikanavajakelusta sopimiseen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi.</p> <p>Selvitys on keskittynyt saman televisio- tai radiolähetysten samanaikaiseen jakeluun samalla maantieteellisellä alueella eri teknisissä jakelukanavissa, käytännössä DVB-H- ja IPTV-lähetystoimintaan. Tällainen lähetystoiminta voi olla joko alkuperäistä lähettämistä tai edelleen lähettämistä.</p> <p>Televisio-ohjelmien jakelu uusissa jakelukanavissa on monissa maissa vasta yleistymässä, eikä monikanavajakelusta ole olemassa erityistä sääntelyä. On epäselvää ja tulkinnanvaraista, missä määrin monikanavajakelusta on sovittu osapuolten kesken. Mobiili-TV-tilaaja ja IPTV-kotitalouksia on maailmassa kaikkiaan yli 20 miljoonaa.</p> <p>Suomessa mobiili-TV:n syntymistä näyttävät hidastaneen kestävä liiketoimintamallin puuttuminen, ohjelmasisällön lisensointiin liittyvä oikeudellinen epävarmuus ja vaikea neuvottelutilanne. Sopimusneuvotteluissa oikeudenhaltijat tavoittelevat jakelukanavakohtaisia, teknologiasidonnaisia ehtoja, lähettäjäryitysten tavoitellessa monikanavajakelun joustavasti mahdollistavia ehtoja.</p> <p>Kotimaiset tuottajat myöntävät monikanavajakeluoikeuksia. Teoston uudet TV-sopimusehdot ovat teknologianeutraaleja ja mahdollistavat monikanavajakelun. Edelleen lähettämisestä voidaan sopia tekijänoikeuslain sopimuslisenssisäännöksen nojalla. Erityisesti ulkomaisten tuottajien kanssa tehtyihin ohjelmasisältöjä koskeviin sopimuksiin on vaikeaa puuttua, sillä niihin sovelletaan yleensä muuta kuin Suomen lakia.</p> <p>Lainsäätäjällä on varsin vähän keinoja puuttua monikanavajakeluoikeuksista sopimiseen. Tekijänoikeuslaki lähtee laajasta sopimusvapaudesta, jolloin markkinat tehokkaimmin määrittelevät oikean hinnan ja kohtuulliset ehdot.</p> <p>Mikäli yhteiskunnallisesta näkökulmasta välttämätöntä puuttumista markkinoihin tarvittaisiin, seuraavia toimenpiteitä voitaisiin harkita:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Sopimuslisenssiin perustuvan lisensoinnin ohjaaminen teknologianeutraaliin suuntaan asettamalla sopimuslisenssijärjestöksi hyväksyttävälle järjestölle tämäsuuntainen käytännön sopimustoimintaa ohjaava ehto. 2) Tekijänoikeuslain 54 §:n riidanratkaisumenettelyn mahdollinen kehittäminen ja soveltamisalan laajentaminen siten, että välimiesoikeus tai tuomioistuimien voisi myöntää väliaikaisen käyttöluvan, jonka ehtoja noudatetaan lopullisen ratkaisun antamiseen saakka. Tämä mahdollistaisi toiminnan aloittamisen varmistaen samalla tekijöille korvauksen teosten käytöstä. 			
Avainsanat (asiasanat) Tekijänoikeus, televisio, radio, monikanavajakelu			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:20		ISSN 1797-9501 (PDF)	ISBN 978-952-485-735-2 (PDF)
Kokonaissivumäärä 23	Kieli suomi	Hinta -	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja -		Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare

Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum

17.6.2009

Arbetsgruppen som utrett parallellsändning Viveca Still (ordf, undervisningsministeriet), Mikko Huuskonen (arbets- och näringsministeriet), Ismo Kosonen (kommunikationsministeriet), Pekka Pulkkinen (justitieministeriet), Jorma Waldén (undervisningsministeriet)	Typ av publikation Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar		
	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet		
	Datum för tillsättandet av 27.10.2008	Dnro 75/040/2008	
Publikation Tilläggsutredning om parallellsändning			
Publikationens delar Promemoria			
Sammandrag <p>Arbetsgruppens uppgift har varit att 1) utreda om det har förekommit problem gällande parallellsändning i andra länder och hur problemen lösts där, 2) utreda vilka gränser för olika lösningsmodeller som Finlands internationella åtaganden förutsätter, samt 3) föreslå vilka åtgärder man borde vidta för att lösa de problem som berör avtalsverksamheten gällande parallellsändning.</p> <p>Utredningen har koncentrerat sig på frågor som gäller distribution av televisions- och radiosändningar inom samma geografiska område genom olika tekniska distributionskanaler, i praktiken DVB-H- och IPTV-sändningar. Sådan sändningsverksamhet kan antingen vara primärsändning eller vidareändning.</p> <p>Distribution av televisionsprogram i olika distributionskanaler håller först nu på att bli allmännare i många länder, och det finns ingen specialreglering av parallellsändningsverksamhet. Det är oklar och en tolkningsfråga i vilken mån parterna avtalat om parallellsändning. Det finns allt som allt över 20 miljoner mobil-TV-prenumeranter och IPTV-hushåll i världen.</p> <p>I Finland verkar utvecklingen av mobil-TV ha blivit fördröjd på grund av bristen på en hållbar affärsmodell, den rättsliga osäkerheten gällande licenserna till programinnehåll och det svåra förhandlingsläget. I avtalsförhandlingarna eftersträvar rättsinnehavarna kanalmässiga, teknologibundna villkor, medan sändningsföretagen eftersträvar villkor som på ett flexibelt sätt beaktar möjligheten att utnyttja olika distributionskanaler.</p> <p>De inhemska producenterna beviljar parallellsändningsrättigheter. Teostos nya TV-programvillkor är teknologineutrala och möjliggör parallellsändning. Om vidareändring kan man avtala på basen av ett avtalslicensstadgande. Det är svårt att ingripa särskilt i de fall då det är fråga om avtal gällande programinnehåll som gjorts med utländska producenter, eftersom annan än finländsk lag vanligen tillämpas i dessa fall.</p> <p>Lagstiftaren har rätt små möjligheter att ingripa i avtalsverksamhet gällande parallellsändningsrättigheter. Upphovsrättslagen utgår ifrån en omfattande avtalsfrihet, eftersom marknaderna vanligen effektivast definierar det rätta priset och de skäligena villkoren.</p> <p>Om det ur samhälls- och synvinkel är nödvändigt att ingripa i marknaderna, kunde följande åtgärder övervägas:</p> <ol style="list-style-type: none">1) Licensiering som baserar sig på avtalslicens kunde styras i en teknologineutral riktning genom att i beslutet om godkännande av en organisation för att handha avtalslicensverksamheten ställa ett dylikt villkor som generell styr avtalsverksamheten.2) Tvistelösningsförfarandet i upphovsrättslagens 54 § kunde möjligtvis utvecklas och dess tillämpningsområde utvidgas så att en skiljemannadomstol eller en domstol kunde ge ett interimistiskt användningstillstånd, vars villkor skulle tillämpas tills det slutliga beslutet avgetts. Detta skulle göra det möjligt att påbörja verksamheten samtidigt som det skulle erbjuda upphovsmännen kompensation för nyttjande av deras verk.			
Nyckelord Upphovsrätt, television, radio, parallellsändning			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior 2009:20	ISSN 1797-9501 (PDF)	ISBN 978-952-485-735-2 (PDF)	
Sidoantal 23	Språk finska	Pris -	Sekretessgrad offentlig
Distribution -		Förlag Undervisningsministeriet	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 27. päivänä lokakuuta 2008 työryhmän, jonka tehtävänä on ollut

- 1) selvittää, onko muissa maissa esiintynyt monikanavajakeluun liittyviä ongelmia ja miten niitä on siellä ratkaistu
- 2) selvittää kansainvälisten sitoumusten asettamat reunaehdot eri ratkaisuvaihtoehdoille, sekä
- 3) esittää ehdotuksensa mihin toimenpiteisiin tulisi ryhtyä monikanavajakelusta sopimiseen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin projektipäällikkö Viveca Still opetusministeriöstä ja jäseniksi nimitettiin hallitusneuvos Jorma Waldén opetusministeriöstä, viestintäneuvos Ismo Kosonen liikenne- ja viestintäministeriöstä, neuvotteleva virkamies Mikko Huuskonen työ- ja elinkeinoministeriöstä ja lainsäädäntöneuvos Pekka Pulkkinen oikeusministeriöstä.

Työryhmä on kuullut työn kuluessa seuraavia asiantuntijoita:

- Ingegerd Pesonen ja Päivi Moore, YLE
- Teemu Kalliala, Zodiak Finland
- Stiina Laakso, SATU ry
- Marcus Wiklund, Nelonen Media Oyj
- Vappu Verronen, Teosto ry
- Arto Tamminen, Kopiosto ry
- Pekka Pesari ja Marko Vuorinen, Telia Sonera Oyj
- Lauri Kaira ja Tuomas Talonpoika, Gramex ry
- Kirsi Niittyinperä, Tuotos ry

Saatuana työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa kunnioittavasti raporttinsa opetusministeriölle.

Helsingissä 8. kesäkuuta 2009

Viveca Still
Mikko Huuskonen
Ismo Kosonen
Pekka Pulkkinen
Jorma Waldén

Sisältö

Opetusministeriölle	5
1. Työryhmän tehtävästä ja asian aiemmista vaiheista	9
2. Käytetty käsitteistö	11
2.1. Monikanavajakelu	11
2.2. Lähetysoikeuden käsite ja alkuperäinen lähettäminen	12
2.3. Edelleen lähettäminen	13
3. Tilanne Suomessa	14
3.1. Alkuperäinen lähettäminen	14
3.2. Edelleen lähettäminen	17
4. Tilanne ulkomailla	18
4.1. Markkinoiden kehittyminen	18
4.2. Oikeudellinen perusta	20
5. Päätelmät ja työryhmän esitys	21

1. Työryhmän tehtävästä ja asian aiemmista vaiheista

Opetusministeriö asetti 27.10.2008 virkamiestyöryhmän, jonka tehtävänä on ollut

- 1 selvittää, onko muissa maissa esiintynyt monikanavajakeluun liittyviä ongelmia ja miten niitä on siellä ratkaistu
- 2) selvittää kansainvälisten sitoumusten asettamat reunaehdot eri ratkaisuvaihtoehdoille, sekä
- 3) esittää ehdotuksensa mihin toimenpiteisiin tulisi ryhtyä monikanavajakelusta sopimiseen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi.

Monikanavajakeluun liittyviä kysymyksiä on aiemmin käsitelty opetusministeriön eduskunnalle antamassa DVB-H-selvityksessä ”Television monikanavaisuus ja tekijänoikeus” (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:41) sekä Monikanavajakelua selvittävän työryhmän raportissa (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:18).

Viimeksi mainitussa raportissa (OPM 2008:18) tarkasteltiin erilaisia ratkaisuja edistää osapuolten välisiä sopimusratkaisuja lainsäädännöllisin keinoin. Työryhmä oli erimielinen tarvittavista toimenpiteistä. Oikeudenomistajien näkökannan mukaan tekijänoikeuslakia ei ole tarvetta muuttaa, kun sen sijaan oikeuksien käyttäjien käsityksen mukaan tekijänoikeuslakiin pitäisi sisällyttää pakottava tulkintasäännös, jonka mukaan alkuperäinen lähetysoikeutta samanaikaiseen ja samansisältöiseen samalle vastaanottoalueelle ja yleisölle tapahtuvaan lähettämiseen jakelutekniikasta riippumatta. Raportin mukaan molemmat osapuolet katsoivat, että määritelmien lisääminen lakiin tai lakiin perustuva hintasääntely eivät ole toimivia vaihtoehtoja tilanteiden monimuotoisuuden takia. Nopeutettua riidanratkaisumenettelyä ei työryhmässä ehditty käsitellä. Olettamasäännöksen ja sopimuslisisäännöksen toimivuudesta osapuolilla oli erilaiset käsitykset.

Virkamiestyöryhmän asettamispäätöksessä todetaan, että edellä mainittu raportti sisältää ristiriitaista tietoa siitä, missä määrin sopimuksia monikanavajakelusta on syntynyt Suomessa tai muissa maissa. Raportissa ei ole tarkasteltu Suomen kansainvälisten sitoumusten asettamia reunaehtoja eikä kansainvälisiä esimerkkejä ratkaisuvaihtoehdoista. Raportti jättää siten epäselväksi, mihin lainsäädäntötoimenpiteisiin voidaan ryhtyä ja mikä tai mitkä vaihtoehdot soveltuvat parhaiten ongelmien ratkaisemiseksi.

Virkamiestyöryhmä on pyrkinyt ensisijaisesti selvittämään, mitkä ovat monikanavajakeluun liittyvät tekijänoikeudelliset ongelmat ja miten niihin voitaisiin tehokkaasti puuttua

lainsäädäntökeinoin. Vasta tämän jälkeen on mielekästä tarkastella sitä, millaisia reunaehtoja kansainväliset sitoumukset asettavat mahdolliselle kansalliselle sääntelylle.

2. Käytetty käsitteistö

2.1. Monikanavajakelu

Monikanavajakelulla tarkoitetaan lähtökohtaisesti saman televisio- tai radiolähetyksen samanaikaista jakelua samalla maantieteellisellä alueella eri teknisissä jakelukanavissa.

Suomalaisessa keskustelussa monikanavajakelulla tarkoitetaan lähinnä DVB-H- ja IPTV-lähetyksiä. Myös 3G-verkossa on mahdollista lähettää televisio-ohjelmia, mutta käytännössä se ei ole kilpailukykyinen vaihtoehto lähetykskustannusten ja verkon kapasiteetin takia.

Lähetystekniikan osalta voidaan todeta, että sekä DVB-T- että DVB-H-signaali ovat yksi yhteinen lähetyksen mastoon saakka, jossa signaali johdetaan eri enkoodereiden läpi. Sama signaali toisin sanoen moduloidaan eri tavalla. Olennaisin ero DVB-H:n ja DVB-T:n välillä on se, että DVB-H-signaali muuttuu purskeiseksi (time-slizing, suojaväli). Tämän etuna on se, että vastaanotin kuluttaa vähemmän energiaa. Toinen ero on se, että DVB-T ei toimi esimerkiksi nopeasti liikkuvassa autossa doppler-ilmiöstä johtuen. DVB-H:ssa kuitenkin kanavavaihto on hidasta.

DVB-H kuuluu standardeihin, joita on kehitetty esimerkiksi terestriaalilähetyksiä (DVB-T), kaapelilähetyksiä (DVB-C) ja satelliittilähetyksiä (DVB-S) varten. DVB-H:n lisäksi mobiilia vastaanottoa varten on viime aikoina kehitetty DVB-SH mobiiliin satelliittijakeluun ja DVB-IPDC IP-protokollaan perustuvaan jakeluun. DVB-SH-standardi on hybridimalli, jossa yhdistyvät satelliitti- ja terestriaalilähetykset. DVB-IPDC-standardi voidaan yhdistää kaikkiin mobiili-DVB-standardeihin ja merkitsee siis toisen asteen infrastruktuuristandardia. DVB-IPDC-standardi määrittelee sen, mitä jaellaan ja miten jakelu tapahtuu sekä miten sisältö määritellään ja miten sitä suojellaan. DVB-standardit ovat ETSI:n hyväksymiä standardeja.

IPTV (internet protocol television) on internet-protokollan käyttöön perustuva teknologia. Tekniikka hyödyntää IP-sovitinta, joka vastaanottaa IP-verkkoon pakatun lähetteen ja siirtää sen TV:lle. IPTV on kaksisuuntainen, mikä mahdollistaa myös sovittimeen integroidun Internet-selaimen käytön TV-ruudulta. IPTV voidaan välittää myös kaapelitelevisioverkossa.

Perinteisesti on tehty ero lähetysoiminnan ja tilauspohjaisen välittämisen (on demand) välillä. Lähetysoimintaan kuuluu sekä vapaasti vastaanotettavia lähetyksiä (free-to-air) että maksullisia kanavia. Tilauspohjaisella välittämisellä (on demand) tarkoitetaan teoksen välit-

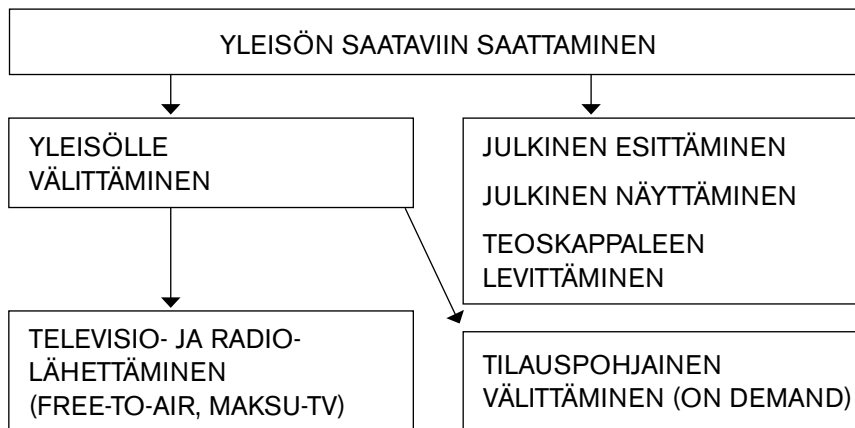
tämistä siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Tilauspohjainen välittäminen voi olla maksullinen tai maksuton.

Tekijänoikeuslain monet erityissäännökset koskevat ainoastaan lähetystoimintaa, ei tilauspohjaisia palveluita (on demand). IPTV-toiminta näyttäisi sovelluksesta riippuen liikkuvan lähetystoiminnan ja tilauspohjaisen välittämisen rajamailla.

Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että käynnissä on teknologian murros, jossa eri jakelukanavat integroituvat. Sama signaali voi kulkea satelliitin, kaapelin tai maanpäällisen verkon kautta matkalla kuluttajalle.

2.2. Lähetysoikeuden käsite ja alkuperäinen lähettäminen¹

Radio- ja televisiolähetykset ovat tekijänoikeudellisesti osa vuoden 2006 alusta voimaan tulleiden säännösten mukaista yleisölle välittämistä. Tilauspohjainen yleisölle välittäminen on demand -pohjalta on toinen merkittävä osa yleisölle välittämistä. Yleisölle välittäminen on puolestaan osa laajempaa yleisön saataviin saattamista:

Suomen tekijänoikeuslain 2 §:n yleisölle välittämistä koskevat säännökset koskevat myös muuta kuin vapaasti etenevillä radioaalloilla (Hertzian waves) tapahtuvaa lähetystoimintaa. Suomen laki on tässä suhteessa neutraali teknologian suhteen verrattuna kansainvälisiin tekijänoikeussopimukseen ja mm. ITU:n televiestintää koskevaan yleissopimukseen.

Kansainvälinen sopimusjärjestelmä (Bernin yleissopimuksen 11 bis artiklan 2 kappale) hyväksyy lähetysoikeutta koskevien sopimusten virtaviivaistamisen. Tämä on hyväksytty yleisesti myös EU-tasolla vuoden 2001 direktiivissä (johdantokappale 18).

Lähetysoikeuksien hankintaa on virtaviivaistettu kaikissa pohjoismaissa vuosista 1960–1961 lähtien sopimuslissenssisäännöksellä. Sopimuslissenssisäännöksen (televisio- ja radiolähettämistä koskeva tekijänoikeuslain 25 f §) tarkoituksena on suojella käyttäjää ulkopuolisten oikeuksien haltijoiden mahdollisilta erisuuruisilta ja eri aikoina tulevilta vaatimuksilta. Tekijänoikeuslain 25 f § on sovellettavissa kaikkeen alkuperäiseen televisio- ja radiolähetystoimintaan lähetysteknologiasta riippumatta.

1 Kohdat 2.2. ja 2.3. pohjautuvat opetusministeriön selvitykseen 2007:41 ”Television monikanavaisuus ja tekijänoikeus”.

Lähetäjäyriytysten omia oikeuksia koskevat säännökset tekijänoikeuslain 48 §:ssä koskevat samoin selvästi, myös säätämishistoriansa valossa, kaikkea televisio- ja radiolähetystoimintaa.

2.3. Edelleen lähettäminen

Edelleen lähettämistä on tekijänoikeuslain 25 h §:n mielessä sellainen toiminta, jossa muu kuin alkuperäinen lähettäjäyritys ryhtyy välittämään edelleen toisen toimijan lähetystä samanaikaisesti ja ohjelmasisällöltään muuttamattomana.

Tällaisen toiminnan helpottamiseksi myös 25 h § perustuu sopimuslissenssiin. Edelleen lähettämistä koskeva sopimuslissenssi säädettiin kaikissa pohjoismaissa 1980-luvun jälkipuoliskolla ennen satelliitti- ja kaapelidirektiivin antamista. Tämän mallin mukaisesti on kaapeleitse tapahtuva edelleen lähettäminen järjestetty myös EU:n tasolla vuonna 1993 annetussa satelliitti- ja kaapelilähetysdirektiivissä.

Jakeluvaihteen alaisten ohjelmien edelleen lähettäminen on suoraan tekijänoikeuslain 25 i §:n mukaan sallittua.

3. Tilanne Suomessa

DVB-H-lähetykset aloitettiin kokeiluluontoisesti vuonna 2006. DVB-H-lähetysten tarvitseman perusinfrastruktuurin tarjoaa Digita. YLE, MTV3 ja Nelonen ovat osallistuneet kokeiluun omilla ohjelmillaan. Nelonen lopetti kokeilun vuonna 2008, kun oli käynyt ilmi, että sen hankkimat lähetysoikeudet ulkomaiseen aineistoon eivät kattaneet DVB-H:ta. Suomessa DVB-H-laitteita on n. 5 000.

IPTV-toiminta aloitettiin vuosina 2006-2007. IPTV-jakelu suoritetaan tällä hetkellä edelleen lähettämisen muodossa. Edelleen lähettäjinä toimivat ensisijaisesti teleoperaattorit ja kaapeli-TV-yritykset. Suomessa toimii tällä hetkellä yhdeksän IPTV-jakelua harjoittavaa yritystä (Anvia, Dna (yritys), Elisa, Maxinetti, Saunalahti, TeliaSonera, Tvkaista, Welho ja Ålcom).

Ohjelmien lähettäminen voi olla joko alkuperäistä lähettämistä tai edelleen lähettämistä. Monikanavajakelua koskevassa keskustelussa on ensisijaisesti ollut esillä alkuperäinen lähettäminen.

3.1. Alkuperäinen lähettäminen

Television ohjelmisto muodostuu käyttöoikeuksien hankinnan näkökulmasta karkeasti ottaen seuraavista ryhmistä: 1) televisioyhtiön oma tuotanto, 2) ohjelmien hankinta tuottajilta, 3) ohjelmien hankinta välittäjiltä, 4) yhteisvalvonnan piirissä olevat oikeudet.

LÄHETYSOIKEUKSIEN HANKINTA

1 Suorat työ- ja muut sopimukset omassa tuotannossa

(näitä sopimuksia saattavat tukea työehtosopimukset tai freelancereita koskevat raamisopimukset)

- vakinaisten työntekijöiden luomat teokset / esitykset
- freelancerien luomat teokset / esitykset
- muu materiaalihankinta omia tuotantoja varten

2 Suorat sopimukset ohjelmien tuottajien ja myyjien kanssa

- ohjelmien lähetysoikeuksien hankinta ulkopuolisilta kotimaisilta tuottajilta
- ohjelmien (elokuvat, sarjat jne.) lähetysoikeuksien hankinta ulkomaisilta tuottajilta tai näiden myyntiagenteilta
- lähettäjäyritys sopii tuottajan kanssa tuottajan 46 a §:n mukaisista oikeuksista ja tuottajalle tekijöiltä ja esittävilta taiteilijoilta siirtyneistä oikeuksista

3 Eräät oikeudet niiden haltijoilta ja välittäjiltä

- urheiluohjelmat, hankinta ao. oikeuksien haltijoilta
- uutis- ja ajankohtaisaineisto ulkomaisilta ja kotimaisilta agenteilta

4 Yhteisvalvonnassa olevat oikeudet ja korvaukset

- musiikin lähetysoikeudet ja korvaukset luovien tekijöiden osalta Teostolta
- esittäjien ja musiikkiäänitteiden tuottajien korvaukset Gramexin kautta
- tekijöiden ja muun kuin musiikin esittäjien oikeudet Kopioston kautta, siltä osin kuin oikeudenhaltijat ovat siirtäneet oikeutensa Kopioston hallinnoitaviksi

Selvitystyön kuluessa on ilmennyt, että kotimaiset lähettäjäyrietykset ostavat kotimaisten ohjelmien lähetysoikeuksia varsin samantyyppisillä sopimuksilla. Lähtökohtana on, että alihankintana valmistetut ohjelmat ostetaan ”kaikilla oikeuksilla” siten, että niiden saattaminen yleisön saataviin on mahdollista millä tahansa tavalla jakeluteknologiasta riippumatta. Kun kyse on tuotantoyhtiön omaan suunnitteluun ja rahoitukseen perustuvasta tuotannosta, lähettäjäyritys ostaa rajoitetummat oikeudet, jotka kuitenkin yleensä sisältävät mahdollisuuden monikanavajakeluun. Erityisesti draamaohjelmien osalta tuotantoyhtiö sopii näyttelijöiden oikeuksista yleensä rajoitetusti siten, että lähettäminen esimerkiksi IPTV:ssä tai tilauspohjainen välittäminen (on-demand) edellyttää lisäkorvauksen maksamista näyttelijöille.

Ulkomaisten ohjelmien osalta noudatetaan yleensä ulkomaisen tuotantoyhtiön tai jakelijan sopimusehtoja, jotka usein näyttäisivät olevan lähetysteknologiaan sidottuja. Teknologinen murros näyttäisi aiheuttavan ongelmia lähetyssopimusten tekemisessä ja tulkinassa. Sopimukseen sovelletaan yleensä muuta kuin Suomen lakia. Tämä merkitsee sitä, että tahdonvaltaisilla säännöillä ei pystytä vaikuttamaan lähettäjäyrietysten mahdollisuuksiin lähettää ulkomaisia elokuvia ja draamasarjoja monikanavajakeluna silloin, kun kysymys on alkuperäisestä lähettämisestä.

Tekijänoikeuslain 25 f § sisältää alkuperäistä radio- ja televisiolähetystä koskevan sopimuslisisäännöksen. Lähettäjäyritys voi sen mukaan sopia teoksen tai muun suojatun aineiston lähettämisestä opetusministeriön hyväksymän tekijänoikeusjärjestön kanssa. Sopimuslisisäännös ei kuitenkaan koske näytelmä- eikä elokuvateoksia eikä teosta, jonka

lähettämisen tekijä on kieltänyt. Näiden teosten lähetysoikeuksista on sovittava suoraan oikeudenhaltijoiden kanssa. Tekijänoikeuslain 25 f §:n mukaista lisensiointia suorittamaan ei ole toistaiseksi hyväksytty mitään järjestöä, vaan kollektiivinen lisensiointi tapahtuu lisensioivan järjestön saamien valtakirjojen pohjalta (esim. Teosto).

Tekijänoikeuslain 47 a §:n mukaan äänitallenteen ja kuvallisen musiikkitalenteen käyttämisestä radio- ja televisio-ohjelmassa on maksettava korvaus esittäville taiteilijoille ja äänitteiden tuottajille. Oikeudenhaltijalla ei ole oikeutta kieltää käyttöä. Korvaus maksetaan Gramexille, jonka opetusministeriö on hyväksynyt tilittämään korvaukset edelleen oikeudenhaltijoille.

Tekijänoikeuslain 25 f §:n 4 momentissa säädetään, että sopimuslissensioinnosta ei sovelleta radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa lähetystä muuttamatta, vaan edelleen lähettämiseen sovelletaan tekijänoikeuslain 25 h §:ää.

Televisio-ohjelmassa esitettävän musiikin tekijöiden osalta oikeudet hankitaan Teostolta ja korvaukset musiikkiäänitteiden käyttämisestä lähetystoiminnassa tilitetään Gramexin kautta. Teosto on vuonna 2007 ottanut käyttöön uudet TV-sopimusehdot. Hinta riippuu siitä, kuinka paljon ohjelmisto sisältää musiikkia ja perustuu mainostuloisten kanavien osalta osuuteen mainostuloista jakelukanavasta riippumatta. Hintaperuste on teknologianeutraali.

Oikeudet mobiili- tai IPTV-jakeluna tapahtuvaan alkuperäiseen lähettämiseen lähettäjäyrietykset hankkivat suoraan tekijöiltä tai tuotantoyhtiöiltä tai Kopiostolta, sikäli kuin sille on siirtynyt oikeus edustaa oikeudenhaltijoita. Markkinoilla on tältä osin tapahtunut muutos, sillä Kopiosto on valtakirjalla ryhtynyt edustamaan eri oikeudenomistajaryhmiä myös alkuperäisen lähetyksen osalta. Ilmoituksensa mukaan Kopiosto edustaa kaikkia merkittäviä oikeudenomistajia lukuun ottamatta tuottajia ja musiikin tekijöiden ja esittäjien oikeuksia. Valtakirjan mukaan Kopiostolla on oikeus lissensioida yleisölle välittämistä kaapelitelevisioverkossa, terrestriaali- ja satelliittiverkoissa, muissa viestintäverkoissa, jotka on toteutettu johtimella tai muulla kiinteällä yhteydellä, DVB-H- ja muissa vastaavissa langattomissa viestintäverkoissa sekä tekijänoikeuslain 25 g §:n tarkoittamassa tilanteessa (lähettäjäyrietyksen toimesta tapahtuva arkistoidun tv-ohjelman uudelleen lähettäminen).

Kopioston ilmoituksen mukaan se edusti valtakirjalla seuraavia järjestöjä 12.2.2009:

- Suomen Journalistiliitto ry (SJL)
- Suomen Kirjailijaliitto ry
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry (SKTL)
- Suomen Nuorisokirjailijat ry
- Suomen Näytelmäkirjailijaliitto ry
- Suomen Valokuvajärjestöjen Keskusliitto Finnfoto ry
- Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry
- Finlands Svenska Skådespelarförbund rf (FSS)
- Freelance Ohjelmatyöntekijät ry (FOT)
- Radio- ja televisio toimittajien liitto ry (RTTL)
- Suomen Elokuvaohjaajaliitto ry (SELO)
- Suomen Lavastustaiteilijain Liitto ry (SLL)
- Suomen Näyttelijäliitto - Finlands Skådespelarförbund ry
- Suomen Radio- ja TV-Selostajat ry
- Suomen Tanssitaiteilijain Liitto ry (STTL)
- Suomen Teatteriohjaajien Liitto ry (STOhL)

Kopioiston mukaan komission kilpailuviranomaiset katsovat, että mobiili-TV:tä olisi pidettävä erillisenä markkinana, joka edellyttää erillistä lisenssiä. Kopioiston tulkinnan mukaan kilpailuoikeus edellyttäisi, ettei mobiili-TV:n ja terrestriaali-TV:n lisensointia niputeta yhteen.

3.2. Edelleen lähettäminen

Vuoden 2008 aikana on alettu keskustella myös siitä, voisiko televisio-ohjelmien jakelu DVB-H-verkossa tapahtua edelleen lähettämisenä. Eräänä ajatuksena on työryhmälle kerrotun mukaan ollut, että Digita voisi toimia edelleen lähettäjänä; myöhemmin on selvitetty myös sitä mahdollisuutta, että kanavapaketin kokoava ja sitä asiakkailleen myyvä teleoperaattori ryhtyisi tarvittavaksi edelleen lähettäjäksi. Toistaiseksi teleoperaattorit eivät kuitenkaan ole olleet halukkaita astumaan edelleen lähettäjän rooliin. Liiketoiminnan käynnistämiseen liittyvä panostusvaihe edellyttää sopimista riskinjaosta eri osapuolien välillä, eikä tähän ole suurta halukkuutta liiketoimintanäkymien pysyessä epävarmoina.

Tekijänoikeuslain 25 h §:n sopimuslissenssisäännös edelleen lähettämistä mahdollistaa radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettämisen edellyttävien lupien hankkimisen opetusministeriön hyväksymiltä tekijänoikeuksien yhteisvalvontajärjestöiltä. Edelleen lähettämistä lisensoivat sopimuslissenssijärjestöinä Kopioisto ja Teosto. Kopioistolla on velvoite neuvotella AV-tuottajia edustavan Tuotoksen kanssa lisensoinnin ehdoista ja korvauksista sekä äänitetuottajia edustavan Gramexin kanssa korvauksista. Ohjelmiston edelleen lähettäminen mobiili-TV- tai IPTV-lähetystenä ei näin ollen edellytä neuvotteluja ulkomaisten tuotantoyhtiöiden kanssa, vaan tarvittavat oikeudet ovat saatavissa Kopioistosta ja musiikin tekijöiden osalta Teostosta.

IP-protokollaan perustuvan IPTV:n osalta tärkeäksi kysymykseksi nousee, voidaanko IPTV rinnastaa kaapeliverkkojakeluun. Tekijänoikeuslain 25 i §:n mukaan edelleen lähettäminen kaapelitelevisioverkossa on sallittua ilman korvausta jakeluvaihteen alaisten ohjelmien osalta. Viestintämarkkinalain nykysäännösten mukaan must carry-kanavat eivät ole jakeluvaihteen alaisia IPTV-verkossa, vaan niiden jakelu edellyttää lisensointia tekijänoikeuslain 25 h §:n mukaisesti.

Kopioisto on lisensoinut edustamiensa ulkomaisten televisiokanavien osalta IPTV-jakelua edelleen lähettämistä koskevan sopimuslissenssisäännöksen nojalla vuodesta 2005. Tätä ennen Kopioisto lisensoi muutamia IPTV-pilotteja. Kopioisto neuvottelee tällä hetkellä Ficom ry:n kanssa vuoden 2009 kaapeli- ja IPTV jakelun ehdoista, mukaan lukien kotimaisten kanavien IPTV-jakelusta.

4. Tilanne ulkomailla

4.1. Markkinoiden kehittyminen

Mobiili-tv:n kehitysvaihe

(Argillander-Martikainen: Media 2009 – Selvitys alan markkinatilanteesta ja trendeistä)
<http://www.digitalmedia.fi/main.site?action=siteupdate/view&id=5>

"Mobiilitelevisiolähetyksiä lähetetään tavallisissa matkapuhelinverkoissa sekä erityisissä broadcast-tekniikalla toteutetuissa mobiili-tv-verkoissa. Suurin mobiili-tv-operaattori on pääosin Yhdysvalloissa toimiva matkapuhelinverkkoja käyttävä MobiTV, jonka palvelulla on neljä miljoonaa tilaajaa (MobiTV:n oma ilmoitus syyskuussa 2008). Mobiili-tv:n katsojamääristä ei ole käytettävissä tutkimustietoa. Selvityksen tekijöiden arvion mukaan yhteenlaskettu katsojamäärä on luokkaa 40 miljoonaa, joista 75% on Koreassa ja Japanissa.

Koska mobiili-tv-toiminta on hyvin alkuvaiheessa ja suurta läpilyöntiä ei ole vielä missään tapahtunut, markkinadataan on syytä suhtautua varovaisuudella. Finanssikriisin vaikutukset voivat pysäyttää mobiili-tv-hankkeita kokonaan.

Juniperin arvion mukaan vuonna 2013 maailmassa 330 miljoonalla käyttäjällä on mobiililaitte, joka ottaa vastaan broadcast-televisiota. Näistä käyttäjistä vajaa 14% käyttää maksullisia mobiili-tv-sisältöjä. Mobiili-tv-toiminnan liikevaihto on tällöin 2,7 miljardia dollaria. Yhdysvallat kasvaa suurimmaksi markkina-alueeksi.

Vuoden 2008 markkinavolyymi oli noin 300 miljoonaa dollaria. (Juniper)

Juniperin selvityksen luvut eivät pidä sisällään matkapuhelinverkkojen kautta lähetettävää mobiili-tv:tä.

ABI Research puolestaan arvioi mobiili-tv-käyttäjien määrän saavuttavan 462 miljoonaa vuonna 2012. Tämä luku pitää sisällään niin broadcast- kuin matkapuhelinverkkojen kautta vastaanotettavan mobiili-tv:n.”

IPTV:n kehitysvaihe

(Tom Burton; Top European IPTV drivers. March 11, 2008. Fierce IPTV - The IPTV weekly monitor)

<http://www.fierceiptv.com/story/top-european-iptv-drivers/2008-03-11>

”The seven leading IPTV players, France, Belgium, Italy, Netherlands, Norway, Spain and Sweden had an estimated 6 million IPTV subscribers as of December 2007. France dominates that group with 4,3 million households watching IPTV. ABI estimates there are currently 7,2 million IPTV households across both west and east Europe. It predicts this market will quadruple over the next five years to 30.3 million subscribers”

Saatavilla olevien tietojen mukaan mobiili-tv-markkinat näyttävät lähteneen käyntiin ainakin Alankomaissa, Italiassa, Itävallassa, Etelä-Koreassa, Japanissa ja Yhdysvalloissa. Lisäksi useissa maissa on eriasteisia mobiili-tv-kokeiluja. Myös toimilupia DVB-H-jakeluun on myönnetty monissa maissa. Lisätietoa esim. internetsivulla <http://www.bmcforum.org>.

Seuraava taulukko pohjautuu Arthur D. Little -konsulttiyrityksen raporttiin ”Mobile TV – Tuning in or Switching off?” (<http://www.adl.com/mobiletv>).

Maa	Matkapuhelinliittymiä 2008 lopussa	Mobiilitv:n tilaajia	Aloituspvm	Standardi	Operaattori	Laitteet
Aasia						
Japani	105 M	18 M	04/2005	ISDB-T	vapaa vastaanotto	NEC, NTT, Sharp, Sony, DoCoMo
Etelä-Korea	45 M	S-DMB 1.85M T-DMB 15.4 M	05/12 2005	S-DMB T-DMB	SKT, KTF, LGT	LG, Samsung, Motorola
Kiina	616 M	1.2 M	07/2008	CMMB	vapaa vastaanotto	
Eurooppa						
Italia	92 M	1.2 M	06/2006	DVB-H	H3G, TIM, Vodafone	Quantum, Samsung, Nokia
Suomi	6.6 M	5 000	12/2006	DVB-H	MobiliTV	Nokia
Itävalta	10 M	13 000	05/06 2008	DVB-H	mobikom Austria, H3G, Orange	Nokia, ZTE
Sveitsi	8.2 M	5 000	05/2008	DVB-H	Swisscom	Nokia, Samsung, LG
Alankomaat	20 M	10 000	08/2008	DVB-H	KPN	Nokia, Samsung, LG
USA	270 M	1 M	03/2007	MediaFLO	AT&T, Verizon	Motorola, LG Samsung

IPTV-käyttäjiä oli vuoden 2008 lopussa 21,7 miljoonaa maailmanlaajuisesti (lähde: Broadband Forum 2009). Näistä n. 10,4 miljoonaa Länsi-Euroopassa, 900 000 Itä-Euroopassa, 3,4 miljoonaa Pohjois-Amerikassa sekä 3,6 miljoonaa Etelä- ja Itä-Aasiassa. Kasvua oli 63 % vuoden 2007 lukuihin verrattuna.

Tilastokeskuksen tekemän kuluttajabarometrikyselyn mukaan 2,8 prosentissa kaikista suomalaisista kotitalouksista oli IPTV käytössä helmikuussa 2009.

4.2. Oikeudellinen perusta

Eri maissa on toisistaan poikkeavat säännöt siitä, ketä on pidettävä oikeudenhaltijana sellaisiin aineistoihin, joita voidaan esittää televisiossa ja radiossa. Myös oikeudellinen käsitteistö poikkeaa pohjoismaisesta käsitteistöstä. Tämä siitä huolimatta, että käsitteistöä EU:ssa on pyritty yhdenmukaistamaan vuoden 2001 tekijänoikeusdirektiivillä. Myös lisensiointirakenteet, kuten tekijänoikeusjärjestöjen määrä ja edustavuus sekä lisensiointikäytännöt ja -perusteet vaihtelevat suuresti. Joissakin maissa (esim. Saksa) laki sisältää olettan, jonka mukaan esimerkiksi elokuvien oikeudet (tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeudet) oletetaan kuuluvan elokuvan tuottajalle, ellei toisin ole sovittu. Useammassa maassa näyttäisi olevan yleisenä käytäntönä noudattaa lähetysteknologianeutraalia, esimerkiksi liikevaihtoon perustuvaa lisensiointiperustaa ainakin musiikin tekijöiden oikeuksien osalta.

Missään maassa ei näyttäisi olevan erillistä lainsäädäntöä monikanavajakelusta. Tämä voi johtua monesta syystä, mutta erityisesti siitä, että asia ei ole tullut ajankohtaiseksi, kun ei ole vielä syntynyt uusia markkinoita. Joissakin maissa on ilmeisesti sovittu IPTV:stä, toisissa (esimerkiksi Italia) ei monikanavajakelun ole katsottu edellyttävän lisäsopimuksia.

5. Päätelmät ja työryhmän esitys

Televisio-ohjelmien jakelu uusissa jakelukanavissa on monissa maissa vasta yleistymässä. Siltä osin kuin eri maiden tilanteesta on saatu tietoa näyttäisi siltä, että myös monikanavajakelusta on sovittava tavanomaiseen tapaan, eikä siihen liittyvään sopimustoimintaan ole erityistä sääntelyä. Missä laajuudessa osapuolten on katsottava sopineen oikeuksista tähänastisissa sopimuksissaan, on viime kädessä tuomioistuimessa ratkaistava tulkintakysymys. Monikanavajakeluun liittyvät ongelmat ovat rajoittuneet vapaasti vastaanotettaviin maksuttomiin (free-to-air) kanaviin, eivätkä koske maksu-TV-kanavia.

Suomessa mobiili-TV:n syntyminen hidasteena näyttää olleen kestävän liiketoimintamallin puuttuminen sekä ohjelmasisällön lisensiointiin liittyvä oikeudellinen epävarmuus ja vaikea sopimusneuvottelutilanne. Liiketoimintamallin löytymistä ovat vaikeuttaneet päätelaitteiden vähäinen määrä ja lähettämisestä aiheutuvat suuret kustannukset per lähetettävä kanava.

Mobiili-TV-toiminta mielletään julkisessa keskustelussa usein pelkästään DVB-H-standardilla tapahtuvaksi ohjelmien lähettämiseksi ja vastaanottamiseksi. Televisio-ohjelmia voidaan kuitenkin vastaanottaa mobiileilla päätelaitteilla myös muita teknologioita, esimerkiksi DVB-T:tä tai 3G:tä käyttäen. Jakeluteknologiat näyttäisivät olevan kehittymässä kohti hybridimalleja, joissa eri lähetysmuodot yhdistyvät.

IPTV-jakelun tärkeän osan puolestaan muodostavat verkkotallennuspalvelut, joihin myös liittyy oikeudellista epävarmuutta. Tämän voidaan arvioida hidastavan IPTV-jakelun yleistymistä.

Eräänä tärkeänä syynä sopimusneuvotteluiden vaikeuteen ja jopa niiden kariutumiseen näyttäisi olevan periaatteellinen kysymys teknologianeutraalisuuden periaatteen soveltamisesta lisensioinnissa. Erään tulkinnan mukaan kilpailuoikeus edellyttäisi, että ohjelmiston lisensiointi on sidoksissa jakeluteknologiaan ja että kukin jakeluteknologia muodostaa itsenäisen hyödyntämistavan. Kilpailuoikeudellista perustetta tällaiselle tulkinnalle ei ole suoraan löydettävissä, sillä markkinahäiriön todentaminen edellyttäisi joka tapauksessa sitä, että voitaisiin tarkastella toimivaa markkinaa.

Monikanavajakelu voi tapahtua joko alkuperäisenä lähetyksenä tai edelleen lähettämisen muodossa, jolloin lähettäjänä toimii muu kuin alkuperäinen lähettäjäryitys. Tarvittavat oikeudet edelleen lähettämiseen voi saada keskitetysti Kopiostosta ja Teostosta, kun taas alkuperäistä lähettämistä varten lähettäjäryitykset joutuvat hankkimaan oikeudet eri lähteistä.

Toisaalta lähettäjäyritykset voivat nykyisellään saada kotimaisena alihankintana tehtyihin ohjelmiin liittyvät monikanavajakeluoikeudet yleensä suoraan tuottajilta. Oikeuksien hankinnan kannalta ongelmallisiksi ovat muodostuneet erityisesti ulkomaiset tuotantoyritykset sekä osa kotimaisista tekijänoikeusjärjestöistä, jotka ovat noudattaneet lähetysteknologi-asidonnaista lisensiointimallia. Ulkomaisten tuotanto- ja jakeluyhtiöiden kanssa tehtävät sopimukset jäävät yleensä Suomen lain soveltamisen ulkopuolelle sopimuksissa käytetyn lainvalintaehdon takia, eikä lakiin mahdollisesti tehtävällä muutoksella siten olisi toivottua vaikutusta. IPTV:n osalta työryhmä toteaa, että IPTV-toiminnassa näyttäisi ainakin tällä hetkellä olevan tavallisesti kysymys edelleen lähettämisestä.

Edelleen lähettämisen osalta voitaisiin työryhmän käsityksen mukaan jo nykyisen 26 §:n sopimuslissensijärjestelmän puitteissa edellyttää, että lisensioinnissa noudatetaan teknologia-neutraalisuuden periaatetta. Tekijänoikeuslain 26 §:n 2 momentin mukaan ”hyväksymispäätöksessä voidaan järjestölle asettaa käytännön sopimustoimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja”. Tällainen ehto voidaan kuitenkin asettaa vain siinä yhteydessä kun tekijänoikeusjärjestö hyväksytään sopimuslissensijärjestöksi. Kopiosto ja Teosto on hyväksytty edelleen lähettämistä lisensioiviksi sopimuslissensijärjestöiksi 2011 loppuun asti.

Myös alkuperäisen lähettämisen osalta nykyinen lainsäädäntö antaa opetusministeriölle mahdollisuuden asettaa vastaavanlaisia käytännön sopimustoimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja. Toistaiseksi mitään järjestöä ei ole hyväksytty sopimaan sopimuslissensijärjestönä alkuperäisestä lähettämisestä.

Yhtenä tärkeänä syynä käsillä oleviin vaikeuksiin saavuttaa sopimus osapuolten välillä näyttäisi olevan se, että kysymys on vasta orastavasta markkinasta. Lisäksi oikeudelliset tulkintaongelmat voivat vaikeuttaa sopimista. Tekijänoikeuslaki lähtee laajasta sopimusvapaudesta. Ajatuksena on, että markkinat tehokkaimmin määrittelevät oikean hinnan ja kohtuulliset ehdot. Vasta kehittymässä olevilla markkinoilla osapuolilla ei ole kovin suurta intressiä saavuttaa sopimusta; lähettäjäyritysten ei epäselvän markkinapotentialin takia kannata ottaa suurta riskiä, eikä lisensiointi myöskään oikeudenhaltijoiden kannalta ole tärkeää tilanteessa, jossa kaupallinen käyttö on vähäistä. Tilanne on muutenkin alalla herkkä, sillä yksikin oikeuksia lissensioiva tekijänoikeusjärjestö pystyy käytännössä estämään lähettämisen uusissa jakelukanavissa. Samalla kotimaiset pienehköt tuottajat ovat heikossa asemassa neuvoteltaessa lähettäjäyritysten kanssa.

Eräs käytännön ongelma on myös ollut se, että osapuolten välisten riitojen ratkaisu käytännössä kestää vuosikausia. Nykyinen riidanratkaisujärjestelmä sopimuslissensijärjestelmän puitteissa perustuu välimiesmenettelyyn, johon osapuolten ei kuitenkaan ole pakko suostua. Tällöin riita ratkaistaan yleisessä tuomioistuimessa. Eräs mahdollisuus olisi selvittää, voitaisiinko tekijänoikeuslain 54 §:ään lisätä säännös, jonka mukaan välimiesoikeus tai tuomioistuimien voisi myöntää väliaikaisen käyttöluvan, jonka ehtoja noudatetaan lopullisen ratkaisun antamiseen saakka. Tuomioistuinkäsittelyn osalta voitaisiin myös harkita säännöstä, jonka mukaan tuomioistuimen määräämän käyttöluvan ehtoja sovelletaan, kunnes ylempi tuomioistuimien muuttaa ratkaisua tai ratkaisu tulee lainvoimaiseksi. Tällainen muutos edellyttäisi 54 §:n nykyisen soveltamisalan laajentamista koskemaan myös alkuperäisestä lähettämisestä sopimuslissensisäännöksen nojalla tehtäviä sopimuksia ja maksettavia korvauksia. Väliaikainen lissenssi mahdollistaisi toiminnan aloittamisen varmistaen samalla tekijöille korvauksen teosten käytöstä.

Yhteenvedona voidaan todeta, että monikanavajakelusta ei käytännössä ole pystytty sopimaan osapuolten välillä ja/tai ohjelmistoa koskevat sopimukset ovat olleet tulkinnanvaraisia monikanavajakelun sallittavuuden osalta. Mitään erityistä syytä puuttua merkittävästi osapuolten sopimusvapauteen tai tavanomaiseen sopimustulkintaan ei kuitenkaan ole olemassa.

Toisaalta, mikäli sopimusneuvottelut eivät johda tulokseen, olisi tietoyhteiskunnan palvelujen kehittymisen vuoksi tärkeää, että uusien jakelukanavien ja –tekniikoiden edistämiseen olisi olemassa tehokkaat keinot, jotka kuitenkin huomioivat osapuolten intressit. Tämä tarkoittaisi käytännössä ensisijaisesti riidanratkaisujärjestelmän kehittämistä. On otettava huomioon, että esitetty ratkaisu edelleenlähettämistilanteita lukuun ottamatta ei yleensä soveltuisi ohjelmanhankintaan ulkomaiselta tuotantoyhtiöltä tai jakelijalta. Jossain määrin markkinoihin voidaan lisäksi vaikuttaa ohjaamalla yleisellä tasolla sopimuslisenssijärjestelmän puitteissa tapahtuvaa sopimustoimintaa.

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 978-952-485-735-2 (PDF)

ISSN 1797-9501 (PDF)

Julkaisumyynti / Bokförsäljning

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet

PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)

00014 Helsingin Yliopisto / Helsingfors Universitet

puhelin / telefon (09) 7010 2363

faksi / fax (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi